

Delovni paket št. 4

SOCIO-EKONOMSKA TRAJNOST UKREPOV

dr. Anton Perpar, dr. Andrej Udovč, Janja Rudolf, dr. Miha Curk

Izobraževalni seminar
- končni rezultati

9. november 2023

CeVoTaKo

Celovito upravljanje malih ukrepov za zadrževanje Vode in preprečevanje erozije Tal v Kmetijskih povodjih

aris Javna agencija za znanstvenoraziskovalno
in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

Univerza v Ljubljani

Biotehniška fakulteta

Št. projekta: L4-2625

Metode

Metodologija ugotavljanja socio-ekonomske trajnosti ukrepov:

- **Izbor kazalnikov** socio-ekonomske trajnosti (literatura, poznavanje problematike).
(pogoji: relevantnost, objektivnost, razpoložljivost, realističnost, natančnost)
- Za analizo socio-ekonomske trajnosti smo izvedli **intervjuje z deležniki**, ki so, poleg zajemanja standardnih kazalnikov socio-ekonomske trajnosti, omogočili pridobivanje podatkov o vidikih pripravljenosti, izvedljivosti in motivacije za izvedbo ukrepov.
- Na temelju analize intervjujev in oblikovanih kazalnikov smo pripravili **oceno in priporočila o ekonomski trajnosti ukrepov** z vidika umestitve, vzdrževanja in dolgoročnih koristi.

Kazalniki

Kazalniki relevantni za ugotavljanje socio-ekonomske trajnosti ukrepov:

■ KAZALNIKI UČINKA:

- Vlaganja v investicije v EUR, ki omogočajo ohranitveno obdelavo tal na ravni KMG na obravnavanem območju v naslednjih 5-ih letih – posebej za strojno opremo, tehnologijo in pridobivanje ustreznega znanja
- Razlika v pridelku (v tonah in v EUR) pred uvedbo ukrepa in po njem (to se spremlja 10 let od uvedbe ukrepa, kolikor traja revitalizacija degradiranih tal)
- Razlika v količini dognojevanja (v kg na ha in v EUR na ha) pred uvedbo ukrepa in po njem (to se spremlja 10 let od uvedbe ukrepa, kolikor traja revitalizacija degradiranih tal)
- Razlika v dohodku kmetij pred uvedbo ukrepa in po njem (to se spremlja 10 let od uvedbe ukrepa, kolikor traja revitalizacija degradiranih tal in v katerem času bi se moral skupni dolgoletni finančni učinek ohranitvene obdelave tal izenačiti s konvencionalno obdelavo tal)

■ KAZALNIKI REZULTATA:

- Delež (%) vlaganj v investicije (strojna oprema, tehnologija, pridobivanje ustreznega znanja), ki omogočajo ohranitveno obdelavo tal na ravni KMG na obravnavanem območju v zadnjih 5-ih letih
- Predviden delež (%) vlaganj v investicije (strojna oprema, tehnologija, pridobivanje ustreznega znanja), ki omogočajo ohranitveno obdelavo tal na ravni KMG na obravnavanem območju v naslednjih 5-ih letih

■ SPLOŠNI KAZALNIKI:

- Starostna struktura kmetov, ki so pristopili k izvajanju ukrepa
- Raven izobrazbe, ki so pristopili k izvajanju ukrepa
- Struktura rabe KZU na ravni KMG, ki so pristopili k izvajanju ukrepa
- Poraba kWh glede na neto prihodek na hektar na ravni KMG, ki so vstopili v ukrep

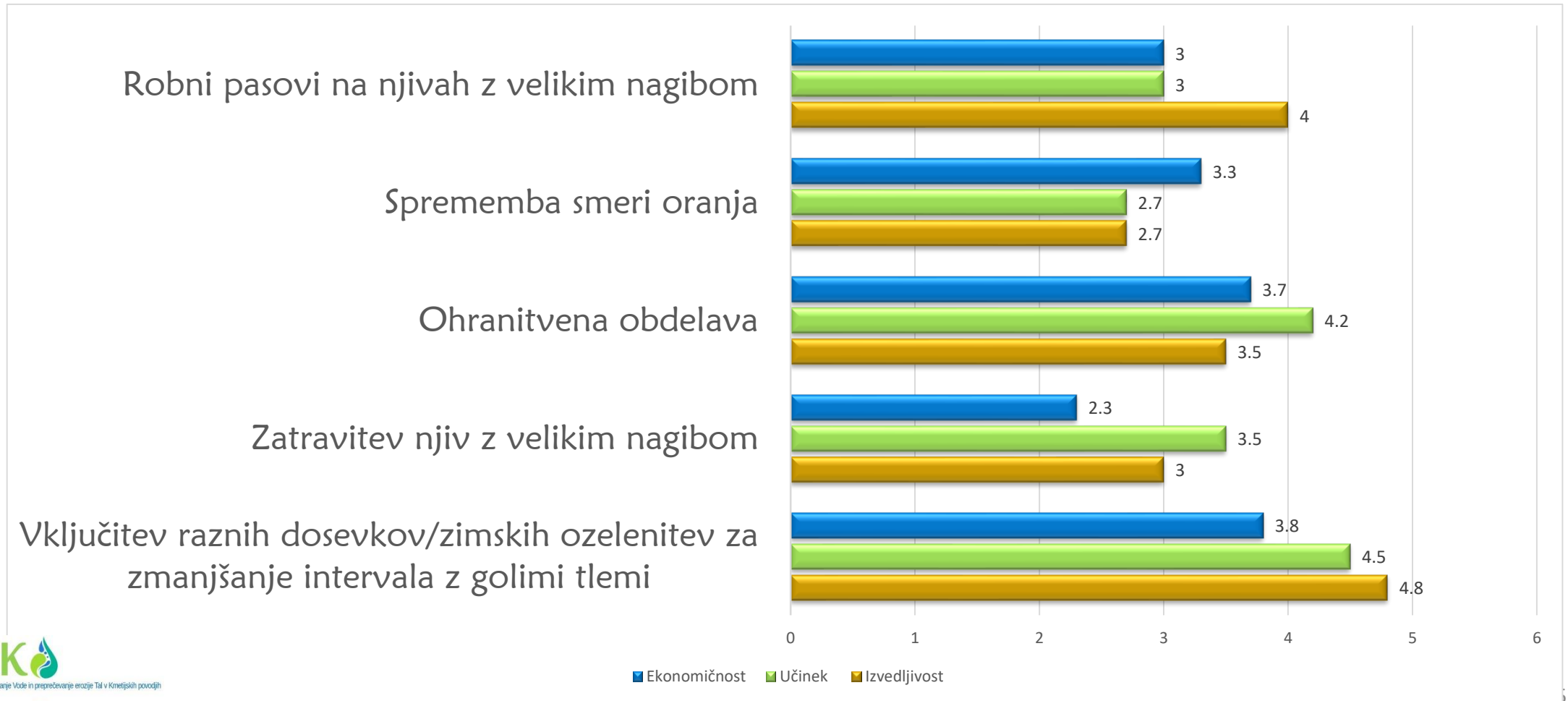
Kazalniki za spremljanje

Kazalniki, ki bi jih lahko spremljali na kmetijah pri izvajanju ukrepov (DA - mogoče spremljanje, NE - ni mogoče)

ZBIRANJE PODATKOV	DA	NE	Ne vem	Delno
Vlaganja v investicije v EUR, ki omogočajo izvajanje ukrepa na ravni KMG na obravnavanem območju v zadnjih 5 letih – posebej za strojno opremo, tehnologijo in pridobivanje ustreznega znanja	5	1		
Vlaganja v investicije v EUR, ki omogočajo izvajanje ukrepa na ravni KMG na obravnavanem območju v naslednjih 5 letih – posebej za strojno opremo, tehnologijo in pridobivanje ustreznega znanja	4	1		1
Razlika v pridelku (v tonah in v EUR) pred uvedbo ukrepa in po njem	6			
Razlika v količini dognojevanja (v kg na ha in v EUR na ha) pred uvedbo ukrepa in po njem	6			
Razlika v dohodku kmetij pred uvedbo ukrepa in po njem	6			
Starostna struktura gospodarjev kmetij, ki so vstopili v ukrep	6			
Raven izobrazbe gospodarjev kmetij, ki so vstopili v ukrep	6			
Struktura kmetijske rabe KZU na ravni KMG, ki so vstopili v ukrep	6			
Poraba kWh glede na neto prihodek na hektar na ravni KMG, ki so vstopili v ukrep		2	3	1
Bruto bilanca hranil v tleh	6			
Vsebnost organske snovi v tleh	6			

Ocena izvedljivosti, učinka in ekonomičnosti ukrepov

Ocena stopnje tehnične izvedljivosti in učinka ukrepa ter ekonomičnosti izvedbe ukrepa

Ocena pripravljenosti in motiviranosti

Ocena pripravljenosti in motiviranosti za izvedbo ukrepov

	Pripravljen	Delno pripravljen	Nepripravljen	Motiviran	Delno motiviran	Nemotiviran
Ukrep 1	4	0	2	3	2	1
Ukrep 2	2	0	2	1	1	2
Ukrep 3	4	0	2	3	2	1
Ukrep 4	1	0	2	1	0	2
Ukrep 5	1	2	0	2	1	0

Ukrep 1 = Vključitev raznih dosevkov/zimskih ozelenitev za zmanjšanje intervala z golimi tlemi

Ukrep 2 = Zatravitev njiv z velikim nagibom

Ukrep 3 = Ohranitvena obdelava (brez oranja, puščanje žetvenih ostankov na njivi)

Ukrep 4 = Spremembo smeri oranja (po plastnicah namesto gor-dol po bregu)

Ukrep 5 = Robne pasove na njivah z velikim nagibom

Rangiranje ukrepov

Rangiranje ukrepov z vidika verjetnosti izvajanja pri intervjuvancih

SWOT analiza

- Izvedena SWOT analiza po posameznih ukrepih je pokazala, da za vse ukrepe sodelujoči kmetje kot **glavno prednost prepoznavajo njihov pozitiven učinek na zmanjševanje erozije, kot glavno slabost pa povečane stroške obdelave**. Zato je smotrno, da uvajanje testiranih ukrepov spremljajo tudi **ustrezne podpore**, kar je z uvedbo ukrepov Strateškega načrta SKP „Konzervirajoča obdelava tal“ in „Ozelenitev ornih površin“ tudi že prepoznano.
- Kot glavno priložnosti so anketirani prepoznali, da taki načini obdelave prispevajo k sonaravnosti in trajnosti kmetijske pridelave.
- Glavna prepoznana nevarnost pa so klimatski vplivi

SWOT analiza

SWOT analiza izvajanja ukrepov

UKREP 1 - Vključitev raznih dosevkov/zimskih ozelenitev za zmanjšanje intervala z golimi tlemi

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Zadrževanje dušika v tleh, dodaten humus, manj plevela. • Več humusa, bolj vlažna zemlja, manj suše. • Zadržuje vlago, ni erozije, manj izpiranja, dodatna krma. • Pokritost tal, izboljševanje tal.	<ul style="list-style-type: none"> • Niso vse parcele primerne, • Dodatni stroški • Težja zemlja na kmetiji • Slab učinek, če je v času rasti pomanjkanje padavin.
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Ohranjanje in izboljševanje tal za naslednje rodove • Dodatna izpopolnjevanja in povezovanja in deljenje izkušenj s kmeti, ki imajo podobno strukturo tal. • Povpraševanje po sonaravni pridelavi, seneno mleko... • Dodatni pridelek.	<ul style="list-style-type: none"> • Vremenski in klimatski vplivi, • Težja zemlja • Zaradi vremena pridelek ne dozori

SWOT analiza

SWOT analiza izvajanja ukrepov

UKREP 2 - Zatravitev njiv z velikim nagibom

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Poraba za krmo, manj plevelov • Zelo zmanjšana erozija	<ul style="list-style-type: none"> • Peščena tla za to niso primerna • Večja poraba energije, če ni živinoreje je samo dodaten strošek • Potrebna je prisotnost živinoreje
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Povpraševanje po sonaravni pridelavi, seno mleko • Za ekološke kmetije z živinorejo	<ul style="list-style-type: none"> • Vremenski in klimatski vplivi, • Težja zemlja • Zmanjšanje njivskih površin

SWOT analiza

SWOT analiza izvajanja ukrepov

UKREP 3 - Ohranitvena obdelava (brez oranja, puščanje žetvenih ostankov na njivi)

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> Nižji stroški, večje subvencije, boljša ekonomičnost Ekonomičnost, Struktura zemlje se izboljšuje, vlažnost se ohranja Manjša poraba energije in dela Zmanjšana poraba časa in energije Manj erozije, manjša poraba energije, manj prehodov, pokritost tal, izboljšanje strukture tal 	<ul style="list-style-type: none"> Manjši pridelek Visoki stroški Sprememba tehnologije in velik vložek v stroje Na začetku padec pridelka Večja poraba FFS Večja zapleveljenost
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> Ekonomično, hitreje Pozitivna strategija za obstoj kmetije Povpraševanje po sonaravno pridelanih proizvodov, npr. seno mleko Prilagajanje podnebnim spremembam Potrebno je več širjenja informacij o koristih 	<ul style="list-style-type: none"> Nepredvidljivost Vremenski in klimatski vplivi Težja zemlja Voda zastaja ob večjih količinah padavin, zato je potrebno podrahljavanje Tradicionalni pogledi na tehnologije obdelave

SWOT analiza

SWOT analiza izvajanja ukrepov

UKREP 4 - Spremembo smeri oranja (po plastnicah namesto gor - dol po bregu)

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Nagibi to dopuščajo • Časovno erozija nastane kasneje, a je ne preprečuje	<ul style="list-style-type: none"> • Ni povsod možno • Tereni so preveč nagnjeni za tovrstno obdelavo
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
	<ul style="list-style-type: none"> • Vreme, klima • Nesreče pri delu s traktorjem (nagibi)

SWOT analiza

SWOT analiza izvajanja ukrepov

UKREP 5 - Robni pasovi na njivah z velikim nagibom

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Učinkovito zadrževanje odnašanja prsti • Domovanja za koristne organizme (opraševalci)	<ul style="list-style-type: none"> • Oteži obdelavo
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Prispevek k biodiverziteti • Olepšanje krajine	<ul style="list-style-type: none"> • Vreme, klima

Ocena ekonomskih učinkov ukrepov

Ocena ekonomskih učinkov izvajanja posameznih ukrepov

Za izbrane ukrepe je bila skladno z metodologijo za pripravo kalkulacij za izvedbo ukrepov Kmetijsko, okoljsko, podnebni ukrepov Strateškega načrta SKP za Slovenija pripravljena ocena višine plačil po hektarju.

Predpostavke za izračun:

- primerjava stroškov pridelave kolobarja s konvencionalno pripravo tal (oranje in predsetvena obdelava) s stroški tehnologije izvedbe ukrepa.
- oblikovanje tipičnih kolobarjev glede na proizvodno usmeritev
- učinki so izrednoteni na ravni pokritja, ker predvidevamo, da lahko zainteresirani posamezniki nakup potrebne specialne mehanizacije sofinancirajo v okviru naložbenih podpora Strateškega programa SKP.

Scenarij	Kmetijska rastlina		Povprečno pokritje za scenarije (€/ha/leto)					
	Pogostost v kolobarju	Kultura	Osnovni	Prezimni dosevki	Varovalni pasovi	Ohranitvena obdelava	Obdelava po plastnicah	Zatravitev njiv
Govedoreja	3	Koruza za silažo	-30.66	-20.35	-35.66	-32.69	-27.59	-73.47
	1	Pšenica						
	1	Mnogocvetna ljuljka						
	2	Črna detelja						
	1	Ječmen						
Poljedelstvo (Pesnica in Ledava)	1	Koruza za zrnje	-67.75	-66.52	-72.75	-35.30	-60.98	-73.47
	1	Pšenica						
	1	Oljna ogrščica						
	1	Mnogocvetna ljuljka						
Poljedelstvo (Vipava)	1	Koruza za zrnje	-106.25	-105.02	-111.25	-69.46	-95.63	-73.47
	1	Pšenica						
	1	Ječmen ozimni						
	1	Mnogocvetna ljuljka						
Prašičereja	1	Detelja	-86.67	-162.38	-167.38	-116.43	-146.14	-73.47
	2	Koruza za zrnje						
	1	Ječmen ozimni						

Scenarij	Sprememba v povprečnem pokritju za scenarije					
	Osnovni	Prezimni dosevki	Varovalni pasovi	Ohranitvena obdelava	Obdelava po plastnicah	Zatravitev njiv
Govedoreja	0%	34%	-16%	-7%	10%	-140%
Poljedelstvo (Vipava)	0%	1%	-5%	35%	10%	31%
Praščereja	0%	-56%	-6%	-49%	10%	6%
Poljedelstvo (Pesnica in Ledava)	0%	2%	-7%	48%	10%	-8%

Zaključki

- Kot najpomembnejšo priložnost so sodelujoči prepoznali **povečano povpraševanje po sonaravno pridelanih kmetijskih pridelkih**, kot največjo nevarnost pa **vremenske in klimatske vplive**.
- Na podlagi izvedenih socio-ekonomskih analiz lahko zaključimo, da največjo sprejemljivost in izvedljivost izkazujeta ukrepa „**Ohranitvena obdelava**“ in „**Vključitev raznih dosevkov/zimskih ozelenitev za zmanjšanje intervala z golimi tlemi**“, pri čemer pa mora biti izvajanje teh ukrepov ustrezno podprto s ciljnimi ukrepi SKP.
- Predvsem pri izvajanju ukrepa ohranitvena obdelava je pomembo, da imajo kmetje možnost pridobiti tudi **podpore za nakup ustrezne specialne mehanizacije**, ker je investicija v ustrezno specialno mehanizacijo za izvajanje tega ukrepa največja prepoznana slabost.

CeVoTaKo

Celovito upravljanje malih ukrepov za zadrževanje Vode in preprečevanje erozije Tal v Kmetijskih povodjih

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO**

Hvala za pozornost!

Andrej Udovč

Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani

Andrej.udovc@bf.uni-lj.si